

NGUYỄN VĂN SÂM

Nguyễn Hữu Trí và Nguyễn Văn Sâm có nhiều điểm tương đồng.

Trước 1975 cả hai ông đều là giáo sư tại trường Đại Học Văn Khoa Sài Gòn.

Cả hai, có thể đã viết văn từ lâu, nhưng chỉ chính thức công bố những gì mình viết từ sau 1975, ít nhất đối với Nguyễn Văn Sâm, vì trước 75 người ta chỉ được đọc những sách nghiên cứu về văn học của Nguyễn Văn Sâm thôi.

Cả hai đều là người Nam.

Điều này rất quan trọng bởi vì cả hai cùng dùng giọng văn rặc miền Nam để viết, và, cùng với rất nhiều nhà văn lớp trước như Hồ Biểu Chánh, Phi Vân, Vương Hồng Sển, Bình Nguyên Lộc, Sơn Nam, Lê Xuyên và các tác giả đương thời như Trần Tuấn Kiệt, Huỳnh Phan Anh, Kiệt Tấn, Hồ Trường An, Trà Lũ... cho người đọc thấy rõ cái phong phú và đáng yêu của mảng ngôn ngữ chúng ta ở phía Nam. Cùng với cuộc Nam tiến, đất đai được khai phá tới đâu, ngôn ngữ của chúng ta trở mằm tới đó.

Viết văn, trước hết, có phải cách thức xử dụng ngôn ngữ?

Là một giáo sư văn chương nên Nguyễn Văn Sâm thông hiểu tận tường cách xử dụng ngôn ngữ, cái nặng nhẹ của từng con chữ khi được đặt cạnh nhau.

Hiểu biết là một chuyện.

Tài năng lại là chuyện khác.

Một thân hữu của Nguyễn Văn Sâm, giáo sư ngữ học Đàm Trung Pháp, hiện đang dạy tại *Texas Woman's University*, đọc *Khói Sóng Trên Sông* đã cho biết cảm nghĩ như sau:

“Là một cá nhân thiết tha học hỏi ngôn ngữ, tôi rất yêu tiếng Việt miền Nam. Và khi đọc văn của anh Nguyễn Văn Sâm, tôi không khỏi ngẫm so sánh anh với hai nhà văn người Nam khác là Sơn Nam và Lê Xuyên mà tôi cũng ưa thích. Ngôn ngữ ‘miệt vườn’ của anh Sâm coi bộ ngộ nghĩnh và nhiều màu sắc không thua gì Sơn Nam trong ‘Hương Rừng Cà Mau’. Và anh Sâm, có lẽ cũng vì gốc nhà giáo chẳng, không đi quá trớn như Lê Xuyên trong cái ‘ép-phê’ làm người đọc phải nóng ran người trong các đoạn văn kêu gọi dục tình. Quý vị nào đã đọc ‘Chú Tư Cầu’ hoặc ‘Rặng Trâm Bầu’ của Lê Xuyên thì sẽ đồng ý với tôi là Nguyễn Văn Sâm còn ‘nhẹ tay’ lắm trong lãnh vực này”.

Đề tài Nguyễn Văn Sâm chọn để viết những truyện ngắn của mình là những truyện thường nhật, xảy ra hàng ngày chung quanh chúng ta. Nỗi khó khăn, cực nhọc của những gia đình bị nạn, làm việc không có thì giờ mở mắt, lại có cha mẹ già phải trông nom, nhất là khi các cụ đã lú lẫn không còn tự lo được cả vấn đề vệ sinh thân thể. Một anh chàng tật nguyên tự hành hạ mình với những mặc cảm nhưng lại luôn thêm khát xác thịt đàn bà. Một phụ nữ Việt buồn chán gia đình, giao du với một người đàn ông Mỹ bất hảo, bị người này bỏ thuốc ngủ vào nước uống rồi hãm hiếp. Các ông-già-dịch Việt kiêu mang tiền về nước bao gái...

Trong bất cứ truyện nào Nguyễn Văn Sâm cũng tỏ ra có con mắt quan sát sắc xảo, tỉ mỉ.

Nhưng chính ở những đoạn tác giả dùng kỹ thuật nhấn mạnh những nhận xét của mình lại có một vẻ gì đó công thức không thoải mái lắm.

Chẳng hạn như đoạn tác giả phân tích tâm lý của nhân vật Chuyên, một phụ nữ làm nghề hầu bàn tại một tiệm ăn ở khu Sài Gòn nhỏ, Nguyễn Văn Sâm viết:

"Nhưng khuôn mặt mang nụ cười nham nhở. Những hàm răng cáu bợn thức ăn. Những hơi thở nồng hơi bia xú với thực phẩm chưa kịp tiêu hóa, tạo thành mùi cám heo lâu ngày, chuyển mùi. Chuyên muốn gạt phắt những chúng sinh lơ nhô chung quanh sang một bên để chạy mau về phòng mình nằm sải tay thở những hơi dài trút hết những ưu sầu, chán chường ra khỏi tâm tư".

Các đoạn tác giả tưởng chừng chỉ nói phớt qua lại gây ấn tượng sâu sắc như trong truyện *Theo Gót Huyền Trân*:

"Trong mấy năm, chị này đập bầu liên xi bốc. Mang bầu lạch ạch cũng bò ra chợ, mới đẻ hôm kia cũng te te đi bán, bỏ lún mấy đứa nhỏ ở nhà khóc lòi rún, mặt mũi tèm lem tuốt luốt, sống chết phó thác cho trời khỏi cần cột niệt".

Qua ngòi bút Nguyễn Văn Sâm người đọc được đọc những câu văn tưng thanh, tưng hình, những câu nói tựa thoát ra từ cái miệng Phạm Duy gọi là 'đôi môi xinh hàm răng xít xa' như trong *Tình Lụy Thiên Thu*:

"Mèo chuột, tò tí te thì mấy chị có con chuột Tàu trong bụng phải không ngoại".

Và trong *Tình Đất* một truyện ngắn khác trong tập của Nguyễn Văn Sâm:

"Thét rồi nó tới chà lét quét xảm ở nhà tôi, gặp thì chỉ chào sơ sơ rồi quay ra tít ta tít tít với con Ut".

Rất nhiều người tưởng rằng sống ở miền Nam ba bốn chục năm, giao tiếp cả với những người *miệt vườn*, *dưới tỉnh* đọc Phi Vân, Sơn Nam, Vương Hồng Sển, Bình Nguyên Lộc rồi, tưởng rằng mình đã biết khá nhiều đặc ngữ miền Nam rồi, vẫn bắt gặp trong *Khói Sóng Trên Sông* những từ mình chưa thấy bao giờ, vừa ngạc nhiên vừa hãnh diện, thích thú về sự giàu có của tiếng nói của dân tộc ở phía Nam.

Xin trích dẫn một đoạn trong truyện *Như Nước Trong Nguồn* tiêu biểu cho cái chất 'Nam kỳ rặc' của Nguyễn Văn Sâm:

"Chúng kiến tụi nó ốm ở trao tình bằng miệng hò mắt liếc, tôi khoái lỗ tai thì có mà bằng bụng thì không.

" Tôi nhớ tới tấm thân tôi. Con trai khi dễ coi như chẳng cùng loài cùng lứa, kiểu thằng Lai, thằng Chệt nào lạc loài trong xóm. Con gái đi ngang qua không đứa nào cần biết tôi đứng đó, đương có mặt, chúng ngó thẳng vô mặt tôi mà chẳng thấy mắc cỡ bối rối, trong khi đó đối với mấy thằng khác cỡ tuổi tôi, mấy con nhỏ này thường khi hành động kiểu như bị hớp hồn: quỳnh quáng, tiếng đợc tiếng mất, cà- lăm cà- lập, vuốt vuốt tóc, kéo kéo áo, đỏ mặt cúi đầu ngó xuống chun...thấy mà phát nực".

Nguyễn Đình Toàn (Bản Hợp Tác)

Nxb Người Việt, CA-2012